

BLOG ΚΑΙ.. ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑ!

Ο ...«επίμονος» δάσκαλος!*

Νώντας Τσίγκας - Νευρολόγος

Είχα την μεγάλη τύχη αυτός να με διδάξει σαν φοιτητή στο Πανεπιστήμιο και την ακόμα μεγαλύτερη τιμή –και τύχη μαζί– πάλι ο ίδιος να με δεχτεί σαν ειδικευόμενό του στην Β΄ Πανεπιστημιακή Νευρολογική κλινική του Νοσοκομείου ΑΧΕΠΑ το 1990. Το 1992, ως επικεφαλής των ειδικευόμενων της κλινικής [chief resident], τον κατεύδωνα με μια σύντομη ομιλία κατά την αποχώρησή του από την καθηγητική έδρα λόγω της συνταξιοδότησής του.

[...] Όλο κι όλο είναι μια αρμαθιά κλειδιά που κρέμονται από τη ζώνη του μ' έναν κρίκο. Ο καθηγητής Λογοθέτης διαλέγει ένα κλειδί –το ίδιο κάθε φορά– για να το κάνει να ταξιδέψει με τον δικό του τρόπο στο πέλημα του αρρώστου και να σφραγίσει έτσι τη βεβαιότητα ή όχι ...ενός «σημείου Babinski». Κάποιος μαγικός τρόπος θα υπήρχε που αυτό το κοινότατο κλειδί κατόρθωνε να ξεκλειδώσει τόσα μυστικά...

Σχεδόν είκοσι χρόνια καθηγητικής καριέρας στην Αμερική (Μινεάπολη) και αλλού τόσα στη συνέχεια στην Ελλάδα. Στις Η.Π.Α. οι δημοσιεύσεις του αλλού και οι επιστημονικές ευρεσιτεχνίες του πολλές (π.χ. είχε εφεύρει μια από τις πρώτες συσκευές φυγοκέντρησης και διαχωρισμού των λευκωμάτων του Εγκεφαλονωτιαίου υγρού). Τιμήθηκε συχνά με βραβεία της Αμερικανικής Ακαδημίας Νευρολογίας για τις ανακοινώσεις του στο ετήσιο συνέδριο, ενώ το *υπόδειγμα φύλλου νοσηλείας και κλινικής εξέτασης των ασθενών*, που αυτός κατάρτισε και συστηματοποίησε, προτάθηκε

«Κάθε νευρολογικός ασθενής αποτελεί ένα είδος μουσικού οργάνου που απαιτεί ανάλογη προσέγγιση και δεξιότητα ώστε να ηχήσει κατάλληλα»

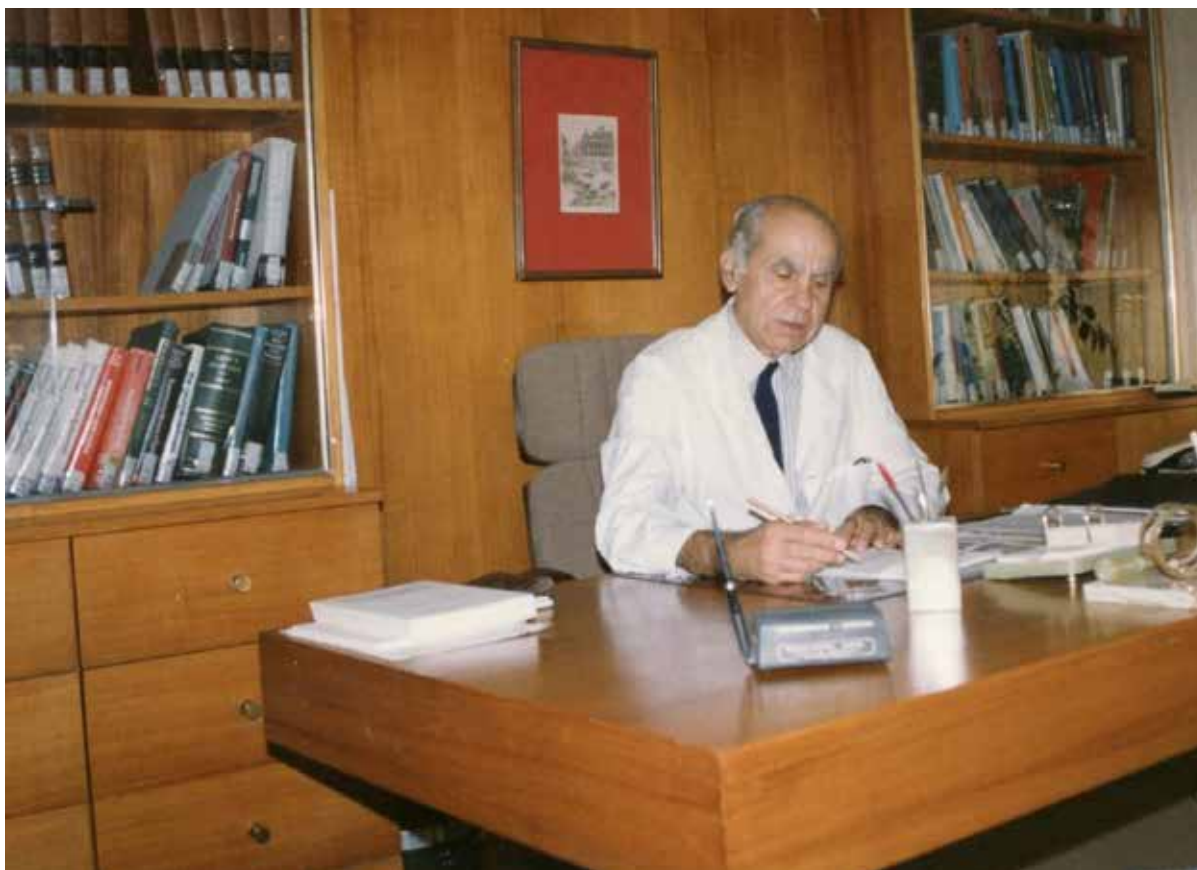
*Ιωάννης Λογοθέτης
Ομότ. Καθηγητής Νευρολογίας Α.Π.Θ.*

κατά τη δεκαετία του '60 σαν πρότυπο από την Εταιρεία σε όλες τις Πολιτείες στις νευρολογικές κλινικές. Τί να πρωτοθυμηθώ; Τον τρόπο που συντόνιζε τα πράγματα στην κλινική; Τον ιδιαίτερο τρόπο που απαιτούσε την μελέτη του καθενός; Τον τρόπο που προσέγγιζε τους ασθενείς; Την ικανότητά του να διδάσκει; Το τί και πώς μας το 'μαθε; Το πόσο μας χρειάστηκαν όλα όσα μας έδειξε και τί μας απέφεραν (σε ηθική ικανοποίηση, επαγγελματική καταξίωση) εκτός από *τα προς το ζειν*; Ευγνωμοσύνη –τουλάχιστον– θα 'πρεπε να νιώθουμε όλοι οι «δωρεάν λαβόντες» κάθε φορά που θα τον φέρνουμε στο νου μας...

Θυμάμαι πως –σχεδόν εβδομηντάχρονος τότε– είχε επανειλημμένα συστήσει σε όλους μας: «Να μελετάτε διαρκώς. Καθημερινά. Κάθε χρόνο –οφείτετε...– ένα τουλάχιστον καινούργιο textbook Νευρολογίας να το ξεκοκκαλίζετε!» (βέβαια ούτε το διαδίκτυο είχε ακόμα αναπτυχθεί δεόντως, ούτε «τράπεζες πληροφοριών», ιατρικά περιοδικά κ.λπ. τότε είχαν την προσβασιμότητα και διάδοση που απολαμβάνουν σήμερα, ούτε τόσο προσιτά από οικονομικής απόψεως ήταν όλα αυτά. Τα δε textbooks ή αλλού ειδικότερα βιβλία καθόλου δεν αποτελούσαν «οικονομικές λύσεις». Κάποτε άγγιζαν το μνηϊάτικο μας...). Αλλά ο Ιωάνν. Λογοθέτης είχε φαίνεται απολύτως κατά νουν αυτό που ακόμα δεν *επιβλήθηκε* / καθιερώθηκε σαν υποχρεωτικό στην Ελλάδα: την *Συνεχιζόμενη Ιατρική Εκπαίδευση* (CME)...

Μετά την συνταξιοδότησή του από το Πανεπιστήμιο ένα πράγμα στάθηκε βέβαιο: ο δάσκαλος καθόλου δεν αποσύρθηκε. Συνέχιζε να «ανεβαίνει» μια μέρα της εβδομάδας στην κλινική, να επισκέπτεται τους θαλάμους των ασθενών με τους ειδικευόμενους, να συζητά τα πιο ενδιαφέροντα «περιστατικά» και την τρέχουσα βιβλιογραφία μαζί τους. Δεν έπαψε διόλου να συμμετέχει σε συνέδρια ή ιατρικά συμπόσια ως ομιλητής, συντονιστής ή ακόμα ως απλός ακροατής/

* Το κείμενο πρωτοδημοσιεύθηκε στο blog του συγγραφέα «χαρτοκόπτης» [chartokoptis@blogspot.gr].

σύνεδρος υπομονετικά να περιμένει το τέλος των ομιλιών ώστε να υποβάλει τις ερωτήσεις, τις παρατηρήσεις ή τις ουσιαστικές τοποθετήσεις του. Η νευρολογία ήταν συνυφασμένη με τη ζωή του. Συνέχισε να μελετά, να εργάζεται στο ιδιωτικό του ιατρείο και να γράφει. Νωρίς (2001), μετέφρασε από κοινού με την Β. Καπιτζόγλου-Λογοθέτη το –αγαπημένο του και οπωσδήποτε εξαιρετικό– βιβλίο κλινικής διαφοροδιαγνωστικής του J. Patten.

Από το 1996 μέχρι το 2004 είχε ήδη προβεί, σε συνεργασία πλέον με τον καθηγητή Ιωάννη Μυλωνά και άλλους, στην [πολυσυγγραφική πια] Γ' και Δ' έκδοση της Νευρολογίας...

Λίγο πριν τις «γιορτές» δέχτηκα ένα αιφνιδιαστικό και μαζί ήλιαν συγκινητικό τηλεφώνημα. Από την άλλη άκρη των οπτικών ινών μου έρχονταν μια ήρεμη και αδύναμη κάπως φωνή: «Νώντα, έχω ετοιμάσει την καινούργια έκδοση της Νευρολογίας μου και θέλω να σου την κάνω δώρο». Έκλεισα, όσο το δυνατόν γρηγορότερα, το ιατρείο κι έφυγα τρέχοντας. Άλλοι δυο φίλοι είχαν προλάβει και πήραν ...αγιασμό κι αντίδωρο πρωύτερα:

Ο Τάσος Ρέκλος και ο Μπάμπης Παπαδόπουλος (Επέστρεφαν ήδη και συναντηθήκαμε στο δρόμο. Είχαν σπεύσει σε χρόνο dt!).

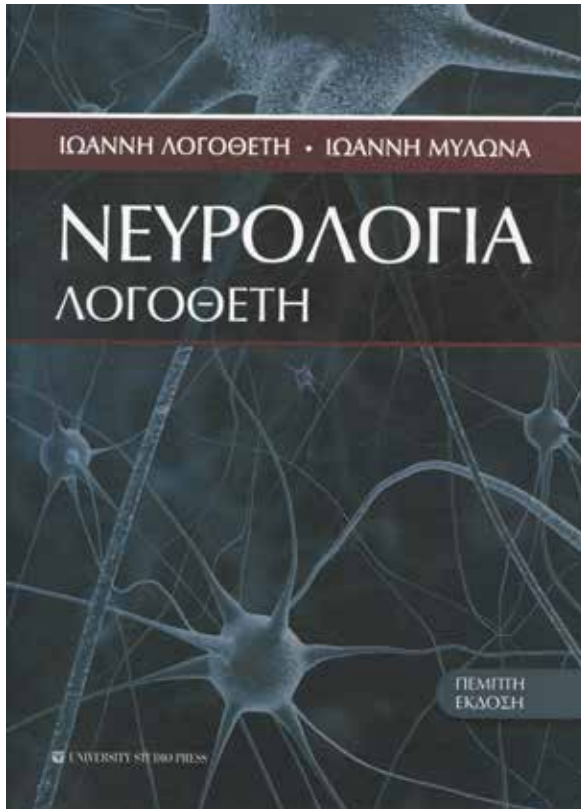
Ο ενεννιάχρονος Καθηγητής με περίμενε στο ιατρείο μέσα στο υποβλητικό ημίφως και μου ενεχείρισε τον βαρύ τόμο με αφιέρωση. Παραπονέθη-

κε λίγο για τα ενοχλητικά αρθριτικά του –που του προκαλούν κάποια κινητική δυσλειτουργία– αλλά δείχνοντάς μου με χαμόγελο το κεφάλι του είπε: «Παρά τα χρόνια ετούτο εδώ ευτυχώς συνεχίζει και δουλεύει κανονικά...» Ξεφυλλίσαμε μαζί μερικά κεφάλαια το βιβλίου και με καμάρι μου έδειχνε την εξαιρετική επιμέλεια που έτυχε η έκδοση στα χέρια του (πλέον) τελειομανούς και πειθαρχημένου μαθητή του –Ομότιμου τώρα κι εκείνου Καθηγητή– του Νίκου Αρτέμη. Στεκόταν κάθε τόσο σε άηλιότε συνεργάτες της κλινικής (μαθητές του οι πιο πολλοί με ακαδημαϊκή καριέρα) που συνέδραμαν, γράφοντας τα επιμέρους ειδικά κεφάλαια κοντά στο αντικείμενο της ενασχόλησής τους, ξέχωρα από τα εκτενή δικά του. Τα λόγια περιπεύουν για να περιγράψουν τη συγκίνηση και την ευτυχία της στιγμής...

Η ΠΕΜΠΤΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗ

εκδ. University Studio Press, 2016, σελ. 735

Η καινούργια έκδοση του βιβλίου φαίνεται από την πρώτη κι όλης ματιά πως «έτυχε» άρτια επιμέλειας (όρα: Νικόλαος Αρτέμης) και σχεδιασμού (το αίτιον: εκδοτικός οίκος, με πολύχρονη εμπειρία στο επιστημονικό σύγγραμμα, που με τόσο κόπο έστησε ο αείμνηστος φίλος Ανδρέας Μιχάλης).

Το βιβλίο χωρίζεται σε τέσσερα μέρη και σε 43 επιμέρους κεφάλαια. Ανήκει στις πολυσυγγραφικές εκδοτικές προσπάθειες που επιτρέπουν την αρτιότερη ανανέωση και διαρκή ενημέρωση της ύλης και άρα την επανέκδοσή τους σε τακτά διαστήματα πράγμα που στον καιρό μας θεωρείται απολύτως επιβεβλημένο. Φυσικά, σχεδόν τα 3/5 της ύλης έχουν καλυφθεί από την δουλειά του Ιωάννη Λογοθέτη και ένα σημαντικό επίσης μέρος από αυτό και από τον καθηγητή Ιωάννη Μυλωνά. Το 1/3 περίπου του βιβλίου περιλαμβάνει τα εκ νέου επεξεργασμένα κεφάλαια της νευρολογικής κλινικής εξέτασης και εντοπιστικής διαγνωστικής του κεντρικού, περιφερικού και αυτονόμου νευρικού συστήματος. Τα παραπάνω συνοδεύονται από πλούσια καινούργια εικονογράφηση επιλεγμένη από ανάλογες εκδόσεις της τρέχουσας ή κλασικής αγγλοσαξονικής σχετικής βιβλιογραφίας. Μετά την «Δεκαετία του εγκεφάλου» (*Brain's decade*), όπως χαρακτηρίστηκε η δεκαετία 2000-2010, με την «έκρηξη» γύρω από τη νευρολογική έρευνα στο νευροανοσολογικό και νευρογενετικό επίπεδο κυρίως αλλά και την νευρο-ψυχο-φαρμακολογία η συμβολή του κλινικού νευρολόγου στην διάγνωση μέσα από την τέχνη της κλινικής εξέτασης και εμπειρίας παραμένει ευτυχώς στην πρώτη γραμμή. Μπορεί να έχει συμβεί τεράστια πρόοδος μέσα στα τελευταία τριάντα χρόνια στις νευροαπεικονιστικές ή άλλες διαγνωστικές μεθόδους και τεχνικές, όμως η κλινική εξέταση φαίνεται να παραμένει απαραίτητη και αναντικατάστατη.

Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά την Νοσολογία του Νευρικού Συστήματος. Το βιβλίο σχεδιάστηκε ώστε να καλύπτει τις ανάγκες του φοιτητή αλλά αποτελεί οπωσδήποτε μια αξιοπρεπή και σοβαρή εισαγωγή για όποιον επιθυμεί να ασχοληθεί σε βάθος με την Νευρολογία. Τα περισσότερα κεφάλαια εδώ είναι σύντομα, επιγραμματικά/περιληπτικά και προσαρμοσμένα στο ύφος και είδος της έκδοσης.

Εξαιρετικά δείγματα γραφής αποτελούν κατά την γνώμη μου τα κεφάλαια -με τη σειρά που τα συναντάμε- της Νευρογενετικής (Ε. Δαρδιώτης, Γ. Χατζηγεωργίου), του Κώματος & Εγκεφαλικού θανάτου (Ι. Λογοθέτης, Ν. Αρτέμης), των Αγγειακών παθήσεων του εγκεφάλου (Ν. Αρτέμης, Δημ. Καρακώστας, Κ. Βαδικόλιας, Ι. Λογοθέτης), των Απομυελινωτικών νοσημάτων (Ιωανν. Μυλωνάς), της Επιληψίας & επιληπτικών συνδρόμων (Κ. Γαργάνης), των Όγκων του εγκεφάλου (Α. Χατζησωτηρίου, Παν. Σελβιαρίδης), των Παθήσεων των βασικών γαγγλίων (Σεβ. Μποσταντζοπούλου). Στο τρίτο κεφάλαιο των διαγνωστικών εξετάσεων ξεχωρίζουν οι εξαιρετική παρουσίαση των Υπερηχογραφικών μεθόδων ελέγχου της εγκεφαλικής κυκλοφορίας από τον Νίκο Αρτέμη και η Νευροαπεικόνιση (εγκέφαλος, νωτιαίος μυελός και σπονδυλική στήλη) όπως παρουσιάζεται από το επιστημονικό επιτελείο των συνεργατών του ομ. καθηγ. Αντ. Δρεβελέγκα και τον ίδιο. Το τέταρτο μέρος κλείνει με το κλασσικό πια «Υπόδειγμα φύλλου νοσηλείας ασθενούς» κατά Ι. Λογοθέτη.

Ο δάσκαλος προφανώς συνεχίζει τη διαδρομή. Εισέτη πολλή!

